

'Zaak-Hamers kan aantonen wanneer slecht leidinggeven strafbaar wordt'

De hoogste man van het Openbaar Ministerie — Gerrit van der Burg — over het nut van schikkingen, het belang van normen handhaven en de uitspraak van het Hof over het vervolgen van Ralph Hamers.

Ivo Bökkerink en Pieter Couwenbergh
Amsterdam

Als hoogste man van het Openbaar Ministerie is Gerrit van der Burg eindverantwoordelijk voor de schikkingen die het OM treft met grote bedrijven. Het is ook zijn college van procureurs-generaal dat het laatste woord heeft bij het al dan niet vervolgen van bestuurders van bedrijven die de fout zijn ingegaan, zoals bij ING. We spreken hem net voor het weekeinde waarin Nederland in de greep is van de rellen in Eindhoven en Den Bosch en hij overuren draait met het snelrecht tegenrellende vanden.

Zeven jaar geleden kon Rabobank de fraude met het internationaal rentetarief Libor nog voor €70 mln met het OM schikken. De overeenkomst werd geheimgehouden, bestuurders niet vervolgd. Volgens Van der Burg is het OM van ver gekomen als het gaat om 'dit soort transacties'. 'Van die zaak heeft het OM veel geleerd. Het is ongewenst en ongepast als het beeld ontstaat dat bestuurders worden gevrijwaard. Die laten het bedrijf de transactie regelen en hoeven zelf niet de portemonnee te trekken, zo is het gevoel. Dat snap ik wel. Het OM heeft Rabo destijds overigens medegedeeld dat er onvoldoende bewijs lag voor de vervolging van werknemers die op dat moment nog in dienst waren.'

Onder meer bij de witwaszaak tegen ING in 2018 werden de getrokken lessen zichtbaar. Behalve een recordboete (€775 mln) publiceer-

de het OM een 24 pagina's tellend feitenrelaas met uitleg. Bestuurders vervolgen lukte niet vanwege gebrek aan bewijs. Eind vorig jaar beval het Hof het OM om alsnog een zaak tegen ING-topman Ralph Hamers op te starten. 'We gaan nu aanknopingspunten zoeken die we kunnen gebruiken om te kunnen vervolgen.'

V De verwachtingen zijn hoog. Zorgt dat voor veel druk?

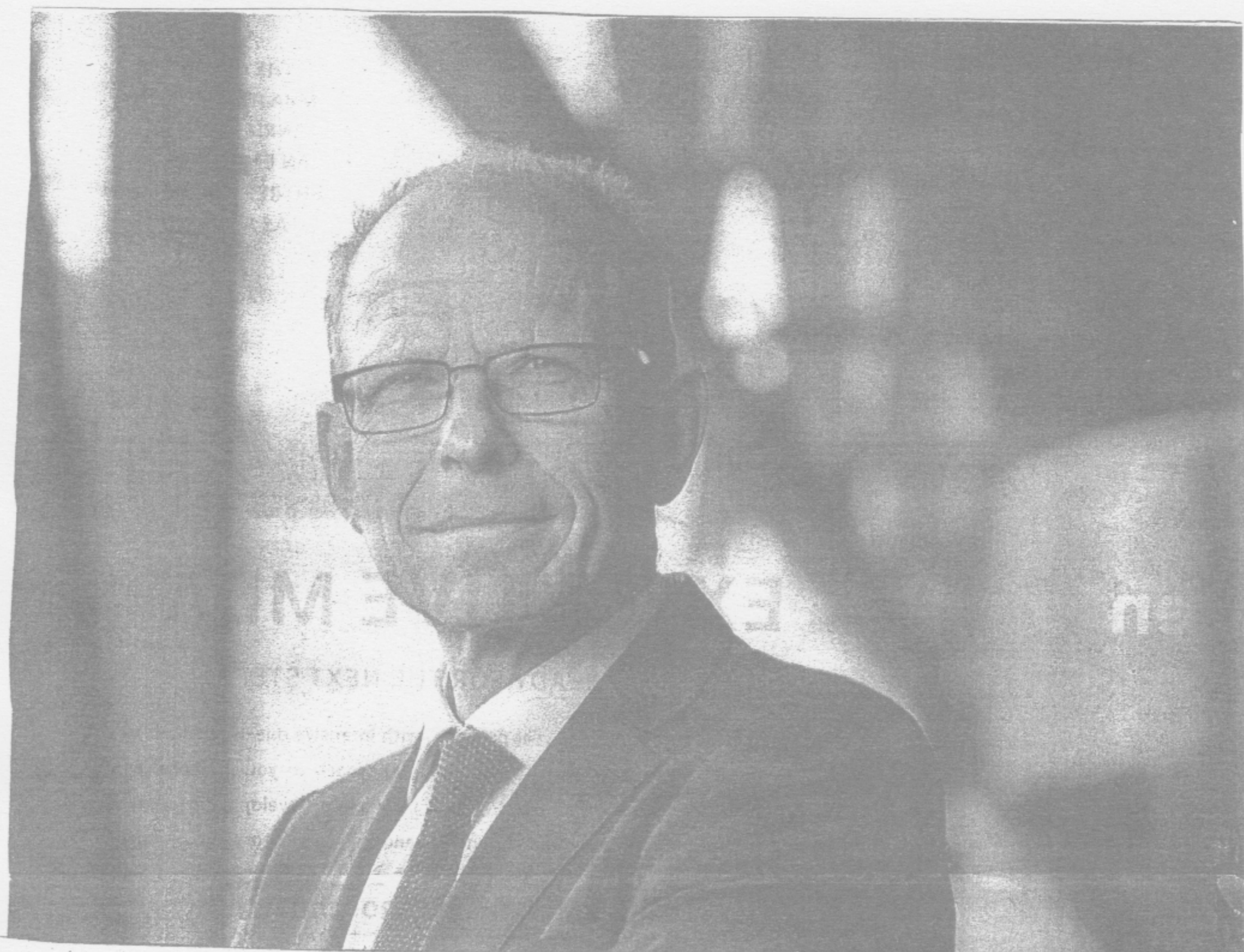
'Het strafrecht is nooit in staat om maatschappelijke problemen op te lossen, ook niet als het om financiële criminaliteit gaat. Wij dragen onze steen bij met het straffen van boeven en het bevestigen of stellen van normen. Hoge boetes zoals die bij ING dragen bij aan het normbesef. Wetgeving zonder handhaving en toezicht is namelijk niet meer dan een vrijblijvend advies. De consequentie daarvan is dat je instanties als het Openbaar Ministerie ook deugdelijk moet uitrusten voor hun taak. Ik zeg daarom weleens: wees zuinig op het OM.'

V Tot wie richt u zich met die oproep? De politiek? De samenleving? Of het Hof dat u beval Ralph Hamers alsnog te vervolgen?

'Politieke keuzes zijn gebaseerd op de behoefte uit de samenleving, mag je hopen. Er is in tien jaar tijd een kwart van ons budget af gegaan met wel steeds meer taken. Ik wil geen bedelaar zijn, we hebben onze wensen al kenbaar gemaakt aan de politiek. En je ziet dat er nu in vrijwel alle verkiezingsprogramma's veel

F9 29/1/21

ge
h.

“
‘De schikking met ING heeft een norm gezet. Andere poortwachters steken veel meer energie in hun taken’

aandacht is voor het belang van opsporing en vervolging.’

V Zelfs als u ongelimiteerde instrumenten zou hebben, zou u toch keuzes moeten maken. Het is toch een pragmatische keuze uit tijd en kostenoverwegingen om met bedrijven als ING een transactie aan te gaan, in plaats van ze te vervolgen?

‘Schikkingen zijn onmisbaar om strafbare feiten door een bedrijf aan te pakken. Een rechter kan alleen financiële sancties opleggen aan een rechtspersoon, geen andere straffen. Wij kunnen ook voorwaarden verbinden aan een transactie — een soort reclassering voor bedrijven — iets dat een rechter lang niet altijd kan. Ja het is een wederzijds akkoord tussen het OM en het bedrijf als dit een transactie-

Gerrit van der Burg, voorzitter van het College van procureurs-generaal: ‘Het strafrecht is nooit in staat om maatschappelijke problemen op te lossen.’

FOTO: PHIL NIJHUIS/ANP

voorstel accepteert, maar wel één waar de samenleving iets aan heeft. Kijk naar ING. Die schikking heeft een norm gezet. En je ziet dat andere poortwachters nu veel meer energie in hun taken steken dan voorheen.’

V Op die transactie was enorm veel kritiek, omdat het OM geen bestuurders vervolgde. Wat vindt u van het bevel van het Hof om Hamers alsnog te vervolgen?

‘Kennelijk kijkt het Hof anders dan wij naar de zaak-Hamers. Maar zo hoort het te gaan in een rechtsstaat. Soms gaat het andersom, dan spreekt het Hof juist iemand vrij die in eerste aanleg door de rechtbank veroordeeld is. We gaan de aanknopingspunten die het Hof voor vervolging zag voor onszelf scherpstellen en de vervolging daarop voortzetten.’

V De beeldvorming varieert toch van ‘ze hebben hun werk niet goed gedaan’ tot ‘handje-klap tussen bedrijf en OM’?

‘Dat zie ik ook. Ik ben ook lid van diezelfde samenleving. “Klassenjustitie”, hoor je weleens. Daar proberen we ook rekening mee te houden. Als we het niet kunnen vinden, kunnen we het niet vinden. Dat is geen klassenjustitie. Maar het is hartstikke moeilijk uit te leggen en juist daarom moeten we dat blijven doen: uitleggen waarom schikkingen een goed instrument zijn. En daarnaast: natuurlijke personen zoveel mogelijk met het wetboek van strafrecht achtervolgen.’

V Het OM wil bestuurders wel vervolgen, maar kan dat vaak niet?

‘We vinden dat bestuurders die verantwoor-

“
‘Het Hof kijkt anders dan wij naar de zaak-Hamers, zo hoort dat in een rechtsstaat’

delijk zijn voor strafbare feiten binnen een onderneming, daar ook strafrechtelijk voor vervolgd moeten kunnen worden. Misschien zorgt het bevel van het Hof over Hamers wel dat er meer duidelijkheid komt over de vraag: wanneer gaat slecht leidinggeven nu over in strafbaar leidinggeven? Wij wegen de bewijslast daarvoor blijkbaar anders dan het Hof. Wij hebben er alles aan gedaan om de rol van het management van ING bij deze strafbare feiten goed te onderzoeken. Maar zonder overtuigend bewijs geen strafzaak.

3e

V De wetgever maakt het te moeilijk om feitelijk leidinggeven aan strafbare feiten te bewijzen?

'Als de maatschappelijke ontwikkelingen zo zijn, dat de drempel daarvoor omlaag moet, misschien is de conclusie dan wel dat de wetgever hier nog eens naar moet kijken.'

V Het Hof heeft specifiek vervolging van Ralph Hamers bevolen. Is het mogelijk dat het OM ook andere verantwoordelijke ING-bestuurders gaat vervolgen?

'Het is niet zo dat er meer personen in beeld zijn, maar je kunt het ook niet uitsluiten. We gaan het dossier over ING opnieuw doornemen. En misschien komen we dan nog zaken tegen waarvan we zeggen: daar kunnen we verder mee in het licht van hoe het Hof naar de zaak kijkt.'

V Heeft deze uitspraak impact op lopende dossiers en toekomstige schikkingen?

'Ik denk het niet. Het is niet dat het Hof zegt dat wij de jurisprudentie verkeerd hebben geïnterpreteerd.'

V Een speciale commissie gaat voortaan schikkingen tussen het OM en bedrijven toetsen. Wat verwacht u van die commissie?

'We verwachten niet dat zij alle honderden orders die we aanleveren over een zaak opnieuw gaat doornemen. We verwachten een marginale toets. Dan geven ze een advies. En ja, dat kunnen we naast ons neerleggen. Maar een advies is nooit vrijblijvend. We moeten dan wel goed uitleggen waarom we dat doen.'

V Het OM is er de laatste jaren heel fel op dat de poortwachters van het financiële systeem, zoals bankiers en accountants, hun taken goed uitvoeren. Waarom is dat?

'Voor de aanpak van corruptie en witwassen zijn de poortwachters enorm belangrijk. Op dat vlak zijn we meer gaan doen en dat zal ook de komende jaren de trend blijven. Corruptie is levensgevaarlijk. Niet alleen in de context van de Taghi's van deze wereld. Het gaat om systematische corruptie en dat is fnuikend voor je democratie. Het is concurrentievervalsend, het ondernemingsklimaat wordt er ongezond van en het maakt een samenleving ook kwetsbaar. Als een notaris eenmaal een paar transacties heeft gedaan die het daglicht niet kunnen verdragen, is het maar de vraag of hij er ooit nog van afkomt.'